

Sygn. akt VII AGa 759/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie Wydział VII Gospodarczy w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Sędziowie: SA Maciej Dobrzyński

SO del. Anna Strączyńska (spr.)

Protokolant: protokolant sądowy Paulina Krzykowska

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

*sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości (...) spółki akcyjnej
w upadłości likwidacyjnej we W.*

przeciwko (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółce komandytowej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 maja 2019 r., sygn. akt XVI GC 710/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółki komandytowej w W. na rzecz Syndyka masy upadłości (...) spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej we W. kwotę 4 050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VII AGa 759/19

UZASADNIENIE

W dniu 30 marca 2015 r. Syndyk masy upadłości (...) Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej z siedzibą we W. wniósł do Sądu Okręgowego we Wrocławiu pozew o zasądzenie od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) spółki komandytowej w W. kwoty 130.099,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu.

W uzasadnieniu wskazano, iż F. wraz z pozwanym pozostawał w stałych stosunkach gospodarczych, polegających na sprzedaży pozwanemu zamówionego wcześniej sprzętu AGD. Wynagrodzenie należne powodowi było określane każdorazowo w fakturach VAT, zgodnie z cennikiem produktów .. (...) trakcie trwania współpracy pozwany złożył zamówienia na sprzęt AGD, powód wykonał zamówienia, a następnie wystawił faktury VAT. Pozwany nie dokonał zapłaty za dostarczony towar. Wyżej wspomniane faktury były przedmiotem cesji wierzytelności na rzecz (...) spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością, jednakże w wyniku wygaśnięcia umowy faktoringowej – doszło do zwrotnej cesji wszystkich nabytych i niespłaconych wierzytelności (również dochodzonych niniejszym pozwem) na rzecz powoda.

W dniu 05 października 2015 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający żądanie pozwu.

W sprzeciwie od powyższego nakazu zapłaty pozwany podniósł zarzut niewłaściwości miejscowej Sądu Okręgowego we Wrocławiu oraz wniósł o oddalenie powództwa w całości podnosząc zarzut spełnienia świadczenia, a także o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwany podniósł, że zobowiązanie dochodzone w niniejszym pozwem zostało spełnione, poprzez uiszczenie na rzecz (...) w dniu 22 stycznia 2014 r. kwot wynikających z faktur VAT. Pozwany dokonał skutecznie spłaty zadłużenia w czasie trwania ważnej i skutecznej umowy faktoringowej, a jeśliby zapłata nie pokrywała należność objętych sporem to pozwany spełnił skutecznie swe świadczenie wskutek dokonanych na mocy specyfikacji z dnia 22 stycznia 2014 r. potrąceń. Pozwany do potrąceń wskazał należności mające wynikać z umowy marketingowej łączącej strony.

Postanowieniem z 23 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu uznał się niewłaściwym miejscowo i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W..

W odpowiedzi na sprzeciw powód podniósł, iż otrzymał od faktora listę wierzytelności, która nie została spłacona w dniu przelewu zwrotnego, a na niej znalazły się wierzytelności dochodzone w postępowaniu. Podniesiono, że pozwany przedstawił potwierdzenie przelewu na kwotę 1.548.505,03 zł, jednakże tytuł przelewu nie opisuje szczegółowo spłaconych wierzytelności, w tym nie wskazuje, iż spłata obejmowała rzeczne faktury VAT.

Wyrokiem z dnia 09 maja 2017 r. Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w całości.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 11 maja 2018 r. uchylił zaskrzony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny w wytycznych orzeczenia wskazał, że Sąd I instancji zobligowany będzie do rozważenia ustalonych okoliczności faktycznych w oparciu o przepisy właściwego prawa materialnego ustalonego zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia nr 1346/2000, a tym samym ustalenia właściwego prawa obcego oraz do wszechstronnej odpowiadającej kryteriom z art. 233 k.p.c. oceny zgromadzonego materiału dowodowego pod kątem ustalenia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 130.099,04 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 31 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty w punkcie pierwszym i kwotę 14.172 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w punkcie drugim.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

(...) Spółka Akcyjna we W. zawarła z (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością umowę faktoringu w dniu 17 października 2008 r. Na podstawie umowy faktor zobowiązał się do świadczenia na rzecz powoda usług faktoringowych, w tym do nabywania i finansowania bezspornych wierzytelności powoda w stosunku do dłużników na warunkach ustalonych w umowie. Nabycie wierzytelności przez faktora w stosunku do dłużników następowało z chwilą powstania tychże wierzytelności. Za datę powstania wierzytelności strony uznały datę wystawienia faktury lub spełnienia przez klienta świadczenia niepieniężnego na rzecz dłużnika w zależności od tego, która z dat była wcześniejsza.

F. i (...) w dniu 09 lipca 2013 r. zawarły umowę handlową, której przedmiotem były warunki współpracy handlowej dotyczące sprzętu AGD sprzedawanego przez (...) S.A. we W. pozwanemu. Tego samego dnia pomiędzy stornami doszło także do zawarcia umowy marketingowej.

Od dnia 06 września 2015 r. do dnia 24 października 2014 r. powód za wykonanie przedmiotu umowy tj. dostarczenie zamówionego sprzętu AGD, wystawił pozwanemu faktury nr (...)

i (...) na łączną kwotę 130.099,04 zł. Termin płatności konkretnych faktur został określony – stosownie do wyżej wskazanej umowy handlowej – osobno na każdej fakturze, a płatność miała nastąpić w formie przelewu. Powód dostarczył pozwanemu zamówione produkty - później objęte ww. fakturami.

F. poinformował pozwanego o cesji wierzytelności (wobec istnienia umowy faktoringu), w szczególności o numerze rachunku bankowego, na który należało dokonywać wszelkich płatności – był to rachunek (...). Pozwany przyznał, że wyraził zgodę na cesję wierzytelności, zgodnie z pkt 4.5 umowy handlowej, a zatem dokonywana przez F. cesja wierzytelności była ważna i skuteczna.

F. złożył w dniu 30 października 2013 r. w Sądzie Gospodarczym nr 1 w D./S. S. w (...) wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego, a w dniu 19 listopada 2013 r. w trybie zwykłym na podstawie hiszpańskiego prawa upadłościowego ww. sąd ogłosił upadłość powodowej spółki

W wyniku realizacji umowy marketingowej pozwany wystawiał F. faktury VAT, a także noty obciążeniowe, które później wystawił do potrącenia z wierzytelnościami dochodzonymi niniejszym pozwem.

Pismem z dnia 20 listopada 2013 r. (...) (...) (...) spółka

z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki należące do tego holdingu wypowiedziały umowę handlową i marketingową łączące te podmioty ze spółką (...).

Pismem sporządzonym w M. w dniu 10 grudnia 2013 r. administrator (nadzorca) upadłości F. wezwał pozwanego do zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Następnie pozwany poinformował o tym fakcie faktora i wstrzymał wszystkie płatności do czasu wyjaśnienia komu winien zapłacić swoje zadłużenie. W odpowiedzi faktor wskazał, iż nie istnieją żadne podstawy faktyczne i prawne, co do skuteczności umowy faktoringu, wobec czego pozwany jest zobowiązany dokonać płatności na rzecz C..

Pozwany wykonał przelew na rzecz C. w dniu 22 stycznia 2014 r. na łączną kwotę 1.548.505,03 zł.

(...) przedstawiono potwierdzenie przelewu, gdzie w tytule wskazano „awizo z dnia 22.01.2014 r.” (...) sp. z o.o. (z którego to rachunku doszło do przelewu) we wskazanym awizie płatności wskazała jakich wierzytelności dokonuje spłaty. Znalazły się tam również wierzytelności dochodzone niniejszym pozwem. Specyfikacja płatności została doręczona e-mailowo do C. w dniu 07 lutego 2014 roku.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu w dniu 18 lutego 2014 r. ogłosił upadłość F., było to wtórne postępowanie w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz. U. UE L 160.1, z późn. zm.).

Syndyk F. pismem z dnia 14 maja 2012 r. wezwał do zapłaty pozwanego za faktury dochodzone pozwem. Pozwany w odpowiedzi wskazał, iż saldo wzajemnych wierzytelności wykazuje zero, na potwierdzenie czego przesłano specyfikację przelewu z 22 stycznia 2014 r.

C. pismem datowanym na dzień 02 czerwca 2014 r. poinformowało powoda, że umowa faktoringowa nr (...) wygasła, a także że złożył oświadczenie o zwrotnej cesji wszystkich nabytych i niespłaconych od powyższego dnia wierzytelności. We wskazanej cesji zwrotnej znajdują wszystkie faktury dochodzone pozwem.

Powód pismami z dnia 04 września 2014 r. oraz 10 października 2014 r. wezwał pozwanego do zapłaty nieopłaconych faktur.

Pismem z dnia 24 marca 2017 r. C. złożył do akt sprawy pismo, w którym poinformował na jakie faktury została zaliczona kwota przelewu z 22 stycznia 2014 r. Jak wskazał świadek (pracownik faktora) K. K. rozliczenie należności pozostawało przy kliencie, razem z przelewem z 22 stycznia 2014 r. do wiadomości faktora przekazano informację o fakturach, korekty faktur oraz kompensaty.

W przypadku przedstawienia kompensat faktor musiał skontaktować się F., jednakże okazało się, że jest więcej faktur do zapłaty niż udało się pokryć z ww. przelewu. W pierwszej kolejności brano do rozliczenia faktury wskazane na liście przez dłużnika, a wobec faktu, iż środki się skończyły nie doszło do rozliczeń reszty faktur. Kompensaty nie zostały uznane, z uwagi na ich niepotwierdzenie przez F..

Powyższy stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, których treść nie budziła zastrzeżeń Sądu Okręgowego. Podstawę ustaleń stanowiły także zeznania świadka K. K., który opisał mechanizm dokonywania przez faktora płatności na rzecz faktoranta po otrzymaniu zapłaty wierzytelności FagorMastercook od (...) S. A.

w W.. Zeznania świadka miały potwierdzenie w treści dokumentów złożonych przez strony postępowania; w zestawieniu kwot za finansowanie wierzytelności wypłaconych na F. M. z tytułu umowy faktoringowej oraz cesji zwrotnej z dnia 02 czerwca 2014 r. wraz z załącznikami. Sąd uznał je za wiarygodne, wobec czego oparł się na ich trakcie wyrokowania.

Przy powyższych ustaleniach i ocenie dowodów, Sąd Okręgowy uznał, że powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

Sąd wskazał, że przedmiotem sporu w sprawie była skuteczność zarzutu potrącenia wierzytelności pomiędzy stronami. W początkowej fazie procesu pozwany twierdził, iż kwota z przelewu dokonana na rzecz faktoranta z dnia 22 stycznia 2014 r. objęła również wierzytelności dochodzone niniejszym postępowaniem. Jednakże jak wynika z zeznań świadka K. K. (pracownika faktora) oraz

z oświadczenia faktora ww. przelew nie objął przedmiotowych wierzytelności. Wynika to także jednoznacznie z analizy specyfikacji przesłanej do faktora, w której faktury objęte żądaniem pozwu zostały wskazane na stronie 8 specyfikacji jako zapłacone poprzez potrącenie, a nie objęte przelewem – saldo rozliczeń stron wskazano w tej części specyfikacji jako ujemne (k. 238v). Wobec czego pozwany wskazał, że jeżeli wierzytelność ta nie została spłacona przelewem to dokonał on skutecznego jej potrącenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że z uwagi na to, iż to strona pozwana wywodzi skutki prawne z faktu potrącenia, to na niej – stosownie do treści art. 6 k.c. – spoczywa ciężar jego udowodnienia. W ocenie Sądu do takiego udowodnienia nie doszło.

Pozwany winien udowodnić, że złożył oświadczenie o potrąceniu podpisane przez osoby uprawnionego do jego reprezentacji, a także wykazać, że przysługuje mu wierzytelność, z której dokonuje potrącenia. Z załączonego do akt sprawy materiału dowodowego nie wynika żadna z powyższych przesłanek. Po pierwsze pozwany nie udowodnił jakby dostarczył (bezpośrednio) czy też przez faktora do powoda swoje oświadczenie o potrąceniu. Po drugie samo przedstawienie faktur

i not obciążeniowych nie implikuje istnienia podstawy prawnej i faktycznej wierzytelności. W ocenie Sądu brak było podstaw do uznania, że pozwany wykonał na rzecz powoda akcje marketingowe, reklamy, aby istniał obowiązek zapłaty premii czy też obciążania go ryczałtem z tytułu odpowiedzialności cywilnej. Nie przedstawiono żadnych dokumentów (czy też innych dowód np. z zeznań świadków) świadczących o istnieniu wierzytelności wskazanych w fakturach i notach obciążeniowych. Nie można również uznać, że materiały reklamowe dostarczone przez pozwanego na płycie CD odnoszą się do ww. faktur. Przedstawienie luźnych materiałów, których zupełnie nie można powiązać z akurat objętą daną fakturą usługą nie jest udowodnieniem jej wykonania. Brak jest również dowodów na wadliwość towarów dostarczanych przez powoda.

Sąd Okręgowy uznał też, że nota obciążeniowa o numerze (...) z dnia 11 grudnia 2013 r. na kwotę 521.222,00 zł (k. 343) została wystawiona z pominięciem przepisów dotyczących upadłości (to samo tyczy się faktury na k. 346). Obydwa dokumenty wystawiono już po ogłoszeniu upadłości, a zatem pozwany mógł je zgłosić jedynie w formie zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. W takim stanie rzeczy pozwany nie był uprawniony do dokonywania jednostronnych potrąceń. Zgodnie z art. 96 prawa upadłościowego wierzyciel, który chce skorzystać z prawa potrącenia składa o tym oświadczenie nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności. Bez formalnego zgłoszenia swej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie może doznać zaspokojenia z masy upadłości nawet w drodze potrącenia (tak: orzeczenie SN z dnia 20 lutego 1997 r., I CKN 3/97, Prz. Sąd. 19987, nr 3 s. 90).

Odnosząc się do kwestii postępowania upadłościowego powoda, to należy wskazać, iż w dniu 19 listopada 2013 r. wszczęto główne postępowanie upadłościowe F. na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz. U. UE L 160.1 ze zm.)

Dopuszczalność potrącenia ocenia się według prawa właściwego dla wierzytelności niewypłacalnego dłużnika. Natomiast wymogi formalne związane ze skutecznym sposobem dokonania potrącenia w ramach postępowania upadłościowego określa prawo wszczęcia postępowania upadłościowego – zgodnie z brzmieniem art. 4 ust. 2 lit. d rozporządzenia nr 1346/2000.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia, wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza uprawnienia wierzyciela do potrącenia swoich wierzytelności z wierzytelnościami dłużnika, jeżeli potrącenie jest dopuszczalne zgodnie z prawem właściwym dla wierzytelności niewypłacalnego dłużnika. Nadto wierzyciel ma prawo dokonać potrącenia, jeżeli zezwala na to prawo właściwe dla wierzytelności niewypłacalnego dłużnika. Bezsprzecznie artykuł 6 rozporządzenia należy czytać przez pryzmat pkt 26 preambuły tego aktu prawnego.

I tak w wypadku gdy zgodnie z prawem państwa wszczęcia postępowania potrącenie nie jest dopuszczalne to i tak wierzyciel mimo to jest uprawniony do potrącenia, jeżeli jest ono możliwe zgodnie z prawem właściwym dla wierzytelności niewypłacalnego dłużnika. W ten sposób potrącenie otrzymało pewnego rodzaju funkcję gwarancyjną opierającą się na przepisach prawnych, z których zastosowaniem odpowiedni wierzyciel mógł się liczyć w momencie powstania wierzytelności (tj. w trakcie trwania stosunków handlowych przed ogłoszeniem upadłości). Ponadto art. 58 hiszpańskiej ustawy (...) z dnia 09 lipca Prawo Upadłościowe wyklucza dokonanie potrąceń wierzytelności i długów upadłego.

Konieczne było zatem ustalenie prawa właściwego dla wierzytelności niewypłacanego dłużnika i w tym celu należało zastosować prawo międzynarodowe prywatne z uwzględnieniem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (dalej też: R. I) oraz rozporządzenia (WE) nr 864/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (dalej też: R. II) (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, s. 40).

Zgodnie z art. 17 rozporządzenia R. I potrącenie, jeżeli nie zostało ustanowione w drodze umowy stron, podlega prawu właściwemu dla wierzytelności, z której dokonywane jest potrącenie. Prawem właściwym dla wierzytelności, z której dokonywane jest potrącenie jest w tej sprawie prawo polskie. Łącząca strony umowa handlowa podlegała prawu polskiemu (okoliczność bezsporna między stronami). A zatem zastosowanie do potrącenia znajdzie art. 505 pkt 4 k.c. w zw.

z art. 93 prawa upadłościowego oraz art. 96 prawa upadłościowego. Aby skorzystać z potrącenia pozwany musiałaby złożyć w tym przedmiocie oświadczenie syndykowi przy zgłoszeniu wierzytelności. Zaspokojenie z masy upadłości w drodze potrącenia nie jest bowiem możliwe bez formalnego zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Pozwany nie wykazał, że spełnił przesłanki z art. 93 prawa upadłościowego.

Nadto jak wynikało z cesji zwrotnej i oświadczenia faktora złożonego już w trakcie procesu, a także systemu rozliczeń z umowy faktoringu (zeznania świadka K. K.), Sąd jednoznacznie stwierdził, że wierzytelności dochodzone niniejszym pozwem nie zostały przez pozwanego spłacone. Ani cesja

zwrotna, ani oświadczenie faktora, ani zeznania świadka nie budziły wątpliwości Sądu - dokumenty były klarownie skonstruowane, czytelne i wprost wymieniają przedmiotowe faktury jako nieopłacone. Nie wynika również z obszernych dokumentów złożonych przez faktora do akt sprawy, tj. zestawienia kwot za finansowanie wierzytelności wypłaconych z tytułu umowy faktoringowej (k. 385- 545), że przedmiotowa wierzytelność została spłacona.

Rozważań tych Sąd dokonywał dodatkowo w sytuacji w której pozwany nie wykazał, że wierzytelność, którą chce potrącić w ogóle istnieje (art. 498 § 1 k.c.), co było podstawową przesłanką uznania przez Sąd, iż pozwany nie dokonał spłaty zadłużenia ani przez przelew z 22 stycznia 2014 r. ani tym bardziej przez potrącenie.

O odsetkach Sąd orzekł zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c., zgodnie z żądaniem pozwu, mając jednocześnie na uwadze terminy płatności wskazane na przedstawionych do pozwu fakturach.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Z wydanym wyrokiem nie zgodziła się strona pozwana, która wywiodła apelację od całego orzeczenia, wskazując na:

1. naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik postępowania:

a) art. 326 § 1 KPC poprzez dwukrotne odroczenie terminu publikacji wyroku, przekraczające łącznie 3 tygodnie, co stanowiło bezpośrednie naruszenie konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do Sądu oraz podważenie zasady pewności prawa,

b) art. 233 § 1 i 2 i art. 328 § 2 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych sprzecznych z zebranych w sprawie materiałem dowodowym, przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie oraz dokonanie wybiórczej analizy i oceny przedstawionych dowodów, w konsekwencji prowadzących do ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, tj. treści umowy faktoringowej nr (...) w zakresie

w jakim odnosiła się ona do kwestii nabycia wierzytelności przez (...) Sp. z o.o. już w momencie ich powstania, a w konsekwencji błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy, iż potrąceń pozwany dokonywał na majątku spółki (...) S.A. oraz że w celu dokonania potrącenia w dacie 22.01.2014 pozwany przy zgłoszeniu wierzytelności musiał złożyć syndykowi stosowne oświadczenie w tym przedmiocie na mocy zapisów ustawy prawo upadłościowe, w sytuacji gdy, na mocy umowy faktoringowej, pozwany potrąceń dokonywał na majątku (...) Sp. z o.o. i bez znaczenia dla ich skuteczności pozostawało ogłoszenie upadłości spółki (...) S.A.,

a z ustaleń Sądu wynika jednoznacznie, że w dacie 22.01.2014 r. umowa faktoringu pozostawała w mocy.

2. naruszenie prawa materialnego:

a) art. 451 § 1 zd. 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i w konsekwencji błędne przyjęcie, że (...) Sp. z o.o. prawidłowo rozliczył przelew z dnia 22.01.2014 r. dokonany przez (...) Sp. z o.o. w imieniu i na rzecz m.in. pozwanego, w sytuacji gdy poprzez przesłanie wraz z przelewem z dnia 22.01.2014 specyfikacji płatności z dnia 22.01.2014, a więc przy spełnieniu świadczenia, dłużnik wskazał, który z długów chce zaspokoić, a co za tym idzie, (...) Sp. z o.o. nie był uprawniony do rozliczenia wpłaty z dnia 22.01.2014 r. w sposób dowolny, wbrew wskazaniu dłużnika,

b) naruszenie art. 353¹ k.c. poprzez nieuwzględnienie woli i swobody stron w zakresie ułożenia stosunku prawnego wedle własnego uznania, w tym w zakresie uregulowania przez strony warunków i zasad dokonywania potrąceń umownych, podczas gdy intencją stron było uregulowanie, w sposób odmienny od kodeksowych, warunków dokonywania potrąceń i ułożenie stosunku prawnego według własnego uznania, zaś treść i cel takich zapisów zawartych w umowie handlowej nie sprzeciwiał się właściwości stosunku, ustawie, ani zasadom współżycia społecznego, a powód nie miał zastrzeżeń do takiej formy współpracy, zaś Sąd nie kwestionował, że strony zastrzegły własne warunki potrąceń w umowie,

c) naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z pkt 2.6 łączącej strony umowy handlowej z dnia 09.07.2013 r. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli stron, polegającą na przyjęciu, że zgodnym zamiarem stron przy ustaleniu warunków potrącenia umownego było poddanie potrąceniu wyłącznie wierzytelności, które

w dacie składania oświadczenia o potrąceniu cechowała wymagalność, podczas gdy z łączącej strony umowy handlowej i zapisu o potrąceniach umownych wynika, że strona pozwana ma prawo do jednostronnego potrącenia wierzytelności przysługujących powodowi z wierzytelnościami przysługującymi pozwanemu - bez zawężenia czy mają to być wierzytelności wymagalne czy niewymagalne,

d) naruszenie art. 498 § 1 k.c. poprzez niezasadne jego zastosowanie w sprawie i przyjęcie, że do potrąceń dokonanych przez pozwanego zastosowanie mają kodeksowe zasady potrącenia w części dotyczącej wymogu wymagalności obu roszczeń, a co za tym idzie - że pozwany uprawniony był do poddania potrąceniu wyłącznie wierzytelności, które obie w dacie składania oświadczenia o potrąceniu były wymagalne, w sytuacji gdy strony w sposób umowny - odmienny od uregulowań kodeksowych - ustaliły warunki dokonywania potrąceń, a w rozpatrywanej sprawie potrącenie jest w istocie kompensatą umowną (potrąceniem umownym), u którego podstaw leży umowa zainteresowanych stron, zaś punkt 2.6 umowy handlowej przyznał stronie pozwanej prawo do jednostronnego potrącenia wierzytelności przysługujących powodowi z wierzytelnościami przysługującymi pozwanemu - bez zawężenia czy mają to być wierzytelności wymagalne czy niewymagalne, nie jest więc potrąceniem ustawowym, a w konsekwencji nie ma do niego zastosowania reżim prawny określony art. 498-505 k.c.

e) art. 451 § 1 zd. 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i w konsekwencji pominięcie w ocenie dowodu w postaci wykazu zaliczek wpłaconych w związku z realizacją umowy faktoringowej przez (...) Sp. z o.o. na rzecz (...) S.A., a przez to błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy, w sytuacji gdy z analizy wykazu zaliczek wpłaconych przez (...) Sp. z o.o. na rzecz (...) S.A. w związku z realizacją umowy faktoringowej nr (...) wynika, że zestawienie niespłaconych faktur z dnia 02.06.2014 r., sporządzone przez (...) Sp. z o.o., na którym powód w całości opiera swoje powództwo, jest niewiarygodne i nie może stanowić podstawy orzekania, gdyż (...) Sp. z o.o. rozliczyło kwotę PLN 1.548.505,03, wpłaconą przez (...) Sp. z o.o. na rachunek bankowy (...) Sp. z o.o., tytułem faktur wystawionych przez (...) S.A., wskazanych w awizie (specyfikacji płatności) z dnia 22.01.2014 r., w sposób nieprawidłowy i dowolny, wbrew wskazaniu dłużnika,

f) art. 451 § 1 zd. 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i w konsekwencji pominięcie w ocenie treści oświadczenia (...) Sp. z o.o. z dnia 24.03.2017 r. co do sposobu rozliczenia kwoty z przelewu z dnia 22.01.2014 r. na okoliczność sposobu rozliczenia przez (...) Sp. z o.o. wpłaconej przez (...) Sp. z o.o., m.in. w imieniu i na rzecz pozwanego kwoty, i w konsekwencji błędne uznanie, że (...) Sp. z o.o. rozliczył płatność z dnia 22.01.2014 r. zgodnie ze specyfikacją płatności i informacją od dłużnika jak ma być dokonane rozliczenie, w sytuacji gdy z analizy sposobu rozliczenia kwoty z przelewu z dnia 22.01.2014 wynika, że (...) Sp. z o.o. wpłatę rozliczyło w sposób dowolny, sprzeczny z otrzymanym w dniu dokonania płatności oświadczeniem dłużnika, tj. specyfikacją płatności (awizo) z dnia 22.01.2014.

Z ostrożności procesowej pozwany wskazał również na:

a) naruszenie prawa materialnego, tj.: naruszenie art. 498 § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przepis ten, w swojej dyspozycji, dla dokonania skutecznego potrącenia ustawowego wymaga, by obie potrącanie wierzytelności były wymagalne w dacie dokonywania potrącenia, w sytuacji gdy, powszechnie w doktrynie i orzecznictwie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.10.2005 r., III CK 90/05) przyjmuje się i przepis ten rozumie się w ten sposób, że tylko wierzytelność potrącającego powinna być wymagalna dla dokonania skutecznego potrącenia ustawowego.

Mając na uwadze powyższe zarzuty strona pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z wytycznymi Sądu Apelacyjnego, który orzekł już w tej sprawie i gdzie doszło do uchylenia pierwszego wyroku wydanego w dniu 09 maja 2017 r. oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, Sąd Okręgowy miał obowiązek rozstrzygnięcia dwóch kwestii – prawa właściwego dla rozpoznania sporu i rozważenia zarzutu potrącenia.

Odnosnie prawa właściwego Sąd Okręgowy ustalił, że właściwe dla rozstrzygnięcia sprawy jest prawo polskie, z czym Sąd Apelacyjny się zgadza. Art. 4 ust. 1 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz. U. UE L 160.1 ze zm.) stanowi, że właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe,

o ile rozporządzenie nie stanowi inaczej. Z kolei przepis art. 6 ust. 1 w/w rozporządzenia, wskazuje, że wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza uprawnienia wierzyciela do potrącenia swoich wierzytelności z wierzytelnościami dłużnika, jeżeli potrącenie jest dopuszczalne zgodnie z prawem właściwym dla wierzytelności niewypłacalnego dłużnika. Zatem przepisy art. 4-14 rozporządzenia 1346/2000 regulują prawo państw członkowskich Unii Europejskiej (tzw. prawo wewnętrzne, krajowe), które ma bezpośrednie zastosowanie, przy czym dotyczy to różnych instytucji prawnych, w zakresie stosunków prawnych, na które ma wpływ postępowanie upadłościowe (tak: K. Piasecki w: Komentarz do art. 4 Rozporządzenia rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego, Legalis 2013). W przedmiocie warunków potrącenia ma więc zastosowanie przepis art. 6 rozporządzenia jako wyjątek od art. 4. Z przepisu art. 6 wynika, że potrącenie po wszczęciu postępowania upadłościowego jest możliwe pod warunkiem, że jest ono dopuszczalne według prawa właściwego dla wierzytelności upadłego. Prawo państwa wierzytelności upadłego oznacza prawo polskie, a zatem właściwy dla oceny potrącenia zarzutu będzie art. 505 pkt 4 k.c., z którego wynika, że nie mogą być umorzone przez potrącenie wierzytelności, co do których jest to wyłączone przez przepisy szczególne. Takim *lex specialis* są z kolei przepisy polskiego prawa upadłościowego, a zatem ostatecznie zastosowanie znajdzie w sprawie art. 93 i nast. prawa upadłościowego.

Wierzytelności powstały i zostały scedowane na (...) (...) sp.

z o.o. przed ogłoszeniem upadłości. Tu wymagają niewielkiej zmiany ustalenia sądów, które orzekały w sprawie, w tym i Sądu Okręgowego, który wydał wyrok – Sądy ustaliły, że sprzedaż sprzętu AGD miała miejsce w okresie od 06 września 2015 r. do 24 października 2014 r., za co wystawiono 12 faktur na łączną kwotę dochodzoną pozwem. Tymczasem z samych faktur (dołączonych do pozwu jako załączniki) wynika, że dokumenty te były wystawiane w okresie od 01 października 2013 r. do 24 października 2013 r., a termin płatności wskazano na 31 grudnia 2013 r. Czyli zobowiązanie powstało przed ogłoszeniem upadłości, a termin wymagalności świadczenia następował już po ogłoszeniu upadłości przez sąd hiszpański. Pomimo jednak ogłoszenia upadłości przez Sąd w Hiszpanii, zastosowanie znajdzie prawo polskie, bowiem zastosowany musi być przepis art. 6 jako wyjątek od art. 4 rozporządzenia 1346/2000, a w konsekwencji przepisy art. 505 pkt 4 k.c. w zw. z art. 93 i 96 prawa upadłościowego.

Należy podkreślić, że w pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny akceptuje ustalenia Sądu I instancji i uznaje je za własne, podobnie zresztą, jak trafną ocenę zebranego materiału dowodowego. Chybiony jest zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Przyjmuje się, że granice swobody sędziego przy ocenie materiału dowodowego wyznaczają trzy czynniki: logiczny (obowiązek wyciągnięcia z materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych), ustawowy (powinność rozważenia całego materiału dowodowego) oraz ideologiczny (psychologiczny), przez który rozumie się świadomość prawną sędziego, kulturę prawną oraz system reguł pozaprawnych i ocen społecznych, do których odsyłają normy prawne. Zarzut przekroczenia swobodnej oceny dowodów, skutkującej błędnymi ustaleniami faktycznymi może być

skuteczny tylko wtedy, gdy skarżący wykażą przekroczenie swobody sędziowskiej w zakresie któregoś z powyżej wymienionych kryteriów. Wymaga natomiast podkreślenia, że samo przedstawienie przez stronę odmiennych wniosków niż wynikają z oceny dokonanej przez Sąd I instancji nie świadczy jeszcze o przekroczeniu swobodnej oceny dowodów. Skarżący w żaden sposób nie wykazał, że Sąd Okręgowy uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, dokonując swobodnej oceny dowodów i dokonując na ich podstawie ustaleń.

Podobnie zresztą, jak nie można stwierdzić naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c. Uzasadnienie należyte wyjaśnia wszelkie istotne kwestie i zawiera elementy wskazane w w/w przepisie. Da się prześledzić tok myślowy Sądu i poddaje się ono kontroli II-instancyjnej.

Odnosząc się do drugiej kwestii, która miała być przedmiotem szczegółowego badania Sądu I instancji, czyli potrącenia, Sąd Okręgowy słusznie wskazał, że strona pozwana nie wykazała swoich racji. Oświadczenie o potrąceniu powinno być przede wszystkim złożone powodowi, a nie faktorowi. To powód miał możliwość weryfikacji wiarygodności, która została zgłoszona do potrącenia, ponadto w tej sprawie faktor nie odpowiadał za roszczenia z tytułu gwarancji. Poza tym możliwość potrącenia została wyłączona, ponieważ ogłoszono już upadłość dłużnika, a pozwany nie zgłosił (ani w postępowaniu hiszpańskim, ani w polskim) swojej wiarygodności na listę wiarygodności. Rację trzeba przyznać powodowi, że dopuszczenie możliwości takiego potrącenia prowadziłoby do pokrzywdzenia innych wierzycieli, bowiem byłoby to uprzywilejowanie wiarygodności jednego z wierzycieli.

Rację ma również Sąd Okręgowy w tym aspekcie, że w ogóle ze strony pozwanego zabrakło materialno-prawnego oświadczenia o dokonaniu potrącenia. Pozwany nie wykazał, że dysponuje takim oświadczeniem, w którym użyto słowa „potrącam, obniżam, niweluję”. Na dowód potrącenia została złożona jedynie specyfikacja (tzw. przez strony awizo) do przelewu z dnia 22 stycznia 2014 r., na której oprócz faktur, których dotyczy postępowanie, wymienione są też noty, które wystawił sam pozwany i które rzekomo przedstawił do potrącenia, a które dotyczyły należności z tytułu gwarancji. Należności przedstawione w taki sposób do potrącenia wynikały zatem tylko z dokumentów pozwanego, wystawionych nota bene po ogłoszeniu upadłości przez dłużnika, ponadto zostały przez dłużnika zakwestionowane i pozwany nie podjął żadnych dalszych czynności, które pozwoliłyby na poczynienie ustaleń, że roszczenia z tytułu gwarancji w ogóle istnieją, a ponadto, że zostały prawidłowo zgłoszone do potrącenia i to do prawidłowego podmiotu (dłużnika, a nie faktora).

Pozwany w apelacji zarzuca, że w celu dokonania potrącenia w dacie 22 stycznia 2014 r. nie musiał składać syndykowi żadnych oświadczeń, ponieważ na mocy umowy faktoringowej, pozwany potrąceń dokonywał na majątku (...) Sp. z o.o. i bez znaczenia dla ich skuteczności pozostawało ogłoszenie upadłości spółki (...) S.A. Z takim twierdzeniem nie sposób się zgodzić. Rola faktora sprowadza się do zapewnienia płynności finansowej swojemu klientowi, a to nie oznacza, że faktor jest upoważniony do badania prawidłowości dokonywania potrąceń. Ponadto w ocenie Sądu Apelacyjnego potrącenie, również w przypadku pośrednika w płatnościach jakim jest faktor, dokonywane jest na majątku dłużnika. Zatem to dłużnik, a nie faktor, jest podmiotem, któremu należy złożyć w odpowiedniej formie i treści materialno-prawne oświadczenie o potrąceniu.

Również naruszenie art. 326 § 1 k.p.c. nie jest wykazane. Istotnie w sprawie doszło do uchybienia terminowi publikacji orzeczenia, poprzez dwukrotne odraczanie ogłoszenia wyroku i to na czas przekraczający dopuszczalne 14 dni, jednak uchybienie to nie ma wpływu na treść wyroku i nie stanowi naruszenia konstytucyjnie zagwarantowanego stronie prawa do sądu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma również mowy o naruszeniu prawa materialnego. Pozwany nie wykazał, że równocześnie z przelewem dokonanym przez (...) sp. z o.o. złożono specyfikację (awizo) i wskazano na poczet jakich płatności następuje zapłata. Z niepodważonych danych faktora wynika, że specyfikacja została nadesłana w terminie późniejszym, tj. 07 lutego 2014 r., a zatem faktor mógł zdecydować jak zalicza dokonane płatności. Brak dyspozycji rozliczenia w dacie dokonania przelewu poskutkowało tym, że faktor zaliczył wpłatę na najdalej wymagalne długi i faktury, których dotyczy sprawa pozostały nieopłacone. Rzeczywiście też (...) sp. z o.o.

mogła dokonać zapłaty za pozwanego, ale nie mogła w jego imieniu złożyć oświadczenia o potrąceniu, co także przekonuje o błędnym stanowisku (...) sp. z o.o. R. sp. k. w W..

Nietrafne są również zarzuty naruszenia art. 353¹ k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z pkt 2.6. umowy oraz art. 498 § 1 k.c. Pozwany nie wykazał, że w ogóle przysługuje mu wierzytelność, którą ma możliwość potrącić, zatem stawianie zarzutów co do sposobu dokonania potrącenia i zasad potrącenia jest zbyt daleko idące. Z umowy łączącej strony nie wynika, aby ustalenia co do potrącenia odbiegały od przepisów. Pozwany nie wykazał też, że wcześniej takie potrącenia były akceptowane przez powoda. Nie ma też znaczenia dla rozstrzygnięcia jak faktor i powód rozliczali zaliczki między sobą, gdyż istotny dla rozstrzygnięcia jest stosunek prawny pomiędzy powodem i pozwanym, ewentualnie pomiędzy pozwanym a faktorem, bo tak nastąpiła zapłata. Ponadto należy pamiętać, że w sytuacji, gdy ogłoszona została upadłość umowa łącząca strony już nie obowiązywała, bowiem została tuż po ogłoszeniu upadłości wypowiedziana przez stronę pozwaną. Powoduje to tyle, że na datę dokonania ewentualnego potrącenia, czyli dzień 22 stycznia 2014 r. niemożliwe jest powoływanie się na zapisy umowy i zarzuty 2 b, c oraz d apelacji są chybione. Co więcej, w przypadku, gdy dłużnik był już w stanie upadłości potrącanie wierzytelności musiało następować zgodnie z prawem upadłościowym, więc przepisy bezwzględnie obowiązujące art. 93 i 96 prawa upadłościowego wyeliminowałyby zapisy umów. Pozostawienie w takiej sytuacji możliwości potrącenia umownego, tym bardziej wierzytelności niewymagalnych, prowadziłoby ewidentnie do obejścia ustawy prawo upadłościowe i pokrzywdzenia wierzycieli, którzy działali prawidłowo i swoje wierzytelności (wymagalne) zgłosili na listę wierzytelności.

Mając na uwadze powyższe, Sąd odwoławczy uznał apelację za bezzasadną, co poskutkowało jej oddaleniem na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.

Konsekwencją rozstrzygnięcia jest orzeczenie o kosztach postępowania, które zostało oparte o przepis art. 98 § 1 k.p.c. Na zasądzoną w punkcie drugim kwotę 4.050 zł składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika strony powodowej, ustalone w minimalnej stawce w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym według rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości obowiązującego w dacie wniesienia apelacji.

SO (del) Anna Strączyńska SSA Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska SSA Maciej Dobrzyński